

Mariusz Kądziołka

Uniwersytet Rzeszowski

ORCID: 0000-0002-6788-1944

PRZYSPIESZENIE I USPRAWNIENIE POSTĘPOWANIA APELACYJNEGO W ŚWIETLE NOWELIZACJI Z 4 LIPCA 2019 R.

Wprowadzenie

U podstaw wprowadzanych na przestrzeni ostatnich lat zmian k.p.c. coraz częściej leży dążenie do przyspieszenia oraz usprawnienia postępowania. Świadczą o tym w szczególności stwierdzenia zawarte w uzasadnieniach wielu projektów ustaw nowelizujących, z których wyraźnie wynika, że celem wprowadzanych zmian jest „z jednej strony uproszczenie struktury postępowania procesowego, a z drugiej strony wprowadzenie mechanizmów, które przyczynią się do usprawnienia i przyspieszenia tego postępowania w ogólności”¹, albo że projektowane regulacje „służą przyspieszeniu postępowań sądowych”².

Nie inaczej jest w przypadku ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw³. Z uzasadnienia projektu tej ustawy wynika bowiem, że celem nowelizacji jest przyspieszenie i usprawnienie postępowania cywilnego w ogólności, w szczególności zaś przyspieszenie oraz usprawnienie postępowania drugoinstancyjnego⁴. Z punktu widzenia tych kryteriów kluczowe dla postępowania apelacyjnego wydają się być przede wszystkim: zmiany obejmujące postępowanie międzyinstancyjne, którego celem jest kontrola apelacji pod względem jej szeroko rozumianej dopuszczalności, rozszerzenie dopuszczalności rozpoznania apelacji na posiedzeniu niejawnym, wprowadzenie uproszczonego trybu rozpoznania apelacji od wyroku oddalającego powództwo

¹ Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy Sejmu VI kadencji nr 4332, s. 6.

² Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy Sejmu VII kadencji nr 2678, s. 64.

³ Dz.U. 2019, poz. 1496 (dalej: ZmKPCU).

⁴ Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy Sejmu VIII kadencji nr 3137 (dalej: Uzasadnienie projektu), s. 79–80.

oczywiście bezzasadne, zmiany w treści apelacji, poszerzenie katalogu sytuacji, w których sąd może zlecić przeprowadzenie dowodu sędziemu wyznaczonemu, zmiany dotyczące uzasadniania wyroku sądu I instancji.

Warto przyrzeć się, czy i na ile zmiany te mają potencjał osiągnięcia zamierzonych przez ustawodawcę celów w postaci skrócenia czasu rozpoznawania sprawy w postępowaniu drugoinstancyjnym i usprawnienia pracy sądów.

Zmiany dotyczące uzasadnienia wyroku sądu I instancji

Ustawodawca celem przyspieszenia i usprawnienia postępowania apelacyjnego dokonuje w pierwszej kolejności zabiegów odnoszących się do wcześniejszego etapu postępowania.

Jedną z takich zmian stanowi wykreślenie z dotychczasowej treści art. 328 § 1 k.p.c. zd. 3, zgodnie z którym sąd zobligowany był do sporządzenia uzasadnienia wyroku również wówczas, gdy wyrok został zaskarżony w ustawowym terminie oraz gdy wniesiono skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, chyba że uzasadnienie zostało ogłoszone. W aktualnym stanie prawnym sporządzenie pisemnego uzasadnienia wyroku następuje tylko na wniosek strony. Ze zmianą wspomnianego przepisu koresponduje uchylenie art. 369 § 2 k.p.c., co oznacza, że ustawodawca wyłączył możliwość wniesienia tzw. apelacji wprost, a więc bez uprzedniego złożenia przez stronę wniosku o doręczenie wyroku z uzasadnieniem. Obecnie zatem możliwe jest wniesienie apelacji jedynie po uprzednim żądaniu przez stronę doręczenia jej wyroku z uzasadnieniem.

Prima facie powyższą zmianę należy ocenić pozytywnie, gdyż kontrola instancyjna dokonywana bez pisemnego uzasadnienia wyroku wymagałaby szczegółowej analizy całego postępowania przed sądem I instancji, co znacznie utrudniałoby jej sprawne przeprowadzenie. Dokonując oceny tej zmiany, należy mieć jednak na uwadze także to, że na mocy tej samej nowelizacji rozszerzono dotychczasową możliwość wydłużenia terminu na sporządzenie uzasadnienia wyroku. Zgodnie bowiem z dodanym na mocy nowelizacji art. 329 § 4 k.p.c. w przypadku niemożności sporządzenia pisemnego uzasadnienia wyroku w terminie przez sąd może przedłużyć ten termin na czas oznaczony. Zdaniem projektodawcy ograniczenie możliwości przedłużenia terminu jedynie do sprawy zawiłej, jak to miało miejsce w poprzednim stanie prawnym, jest nieporozumieniem, skoro w dzisiejszych realiach pracy sądów czasochłonność uzasadnienia nie wynika z zawiłości spraw, lecz z nadmiernego obciążenia, zaś o czasie, na który przedłuża się termin, powinien decydować nie przepis, lecz prezes sądu, biorąc pod uwagę realia pracy konkretnego sędziego⁵. Stan ten w piśmiennictwie rodzi jednak obawy o zagrożenie wykorzystywania wspomnianego przepisu jako narzędzia do wywierania faktycznego wpływu

---

⁵ *Ibidem*, s. 77.

na czynności poszczególnych sędziów oraz o nierówne traktowanie sędziów poprzez arbitralne wykonywaniem przez prezesów sądów uprawnienia polegającego na przedłużaniu (lub nieprzedłużeniu) czasu do sporządzenia uzasadnienia⁶. Obawy formułuje się też odnośnie do wpływu wprowadzonego rozwiązania na czas trwania postępowania⁷. Zauważa się w szczególności, że wobec wprowadzenia możliwości przedłużenia terminu na sporządzenie pisemnego uzasadnienia wyroku na czas oznaczony bez jednoczesnego wskazania maksymalnego czasu tego przedłużenia nietrudno wyobrazić sobie przypadki wyznaczania go na okresy kilkumiesięczne. Co więcej, zwraca się także uwagę na brak ograniczenia uprawnienia prezesa w tej materii do jednorazowej decyzji, co może doprowadzić do kilkakrotnego przedłużenia terminu, a w konsekwencji do znacznego przedłużenia całego postępowania⁸.

Warto również pamiętać, że na mocy nowelizacji wprowadzono rozwiązanie przewidujące odstępianie od sporządzenia uzasadnienia wyroku, jeżeli okaże się to niemożliwe (art. 331 § 4 k.p.c.). W razie niemożności sporządzenia uzasadnienia termin do wniesienia apelacji zasadniczo nie ulega wydłużeniu, gdyż jego bieg rozpoczyna się od dnia doręczenia stronie zawiadomienia o niemożności sporządzenia uzasadnienia. Należy jednak podkreślić, że sądy odwoławcze w wypadku niemożności sporządzenia uzasadnienia wyroku będą musiały szczegółowo przeanalizować całość akt sprawy: postępowanie przed sądem I instancji, pisma procesowe i oczywiście samą apelację, a następnie dokonać własnej analizy stanu faktycznego i prawnego sprawy⁹. Może to oczywiście w znaczący sposób wpłynąć na czas trwania postępowania odwoławczego, a tym samym wydłużyć czas trwania całego postępowania w sprawie¹⁰.

Kolejną ze zmian, która odnosi się do wcześniejszego etapu postępowania, jest wprowadzenie możliwości sporządzenia uzasadnienia tylko części wyroku (art. 329 § 1 w zw. z art. 328 § 3 k.p.c.). W poprzednim stanie prawnym pojawiał się bowiem problem nadmiernego zakresu uzasadnień – pisemne uzasadnienie wyroku zawsze musiało obejmować całość rozstrzygnięcia, podczas gdy często było to zbędne. Obecna regulacja przewiduje możliwość sporządzenia uzasadnienia w zakresie wynikającym z wniosku o doręczenie wyroku z uzasadnieniem, przy czym we wniosku tym należy wskazać, czy pisemne uzasadnienie ma dotyczyć całości wyroku, czy jego części, w szczególności poszczególnych objętych nim rozstrzygnięć. Ograniczenie takie leży w interesie nie tylko sądu, ale i strony, ponieważ im krótsze będzie uzasadnienie, tym szybciej zostanie napisane, co znaczy, że strona zyska na czasie, co jest istotnym czynnikiem zwłaszcza w poważnych

---

⁶ Zob. A. Góra-Błaszczkowska, *Ekspertyza na temat projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw – druk sejmowy nr 3137*, s. 15–16.

⁷ J. Mucha, *Czy znowelizowane przepisy o apelacji przyczynią się do przyspieszenia i usprawnienia postępowania?* [w:] *Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego z 4.7.2019 r. w praktyce*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, R. Flejszar, M. Malczyk, Warszawa 2020, s. 208.

⁸ *Ibidem*.

⁹ A. Góra-Błaszczkowska, *Ekspertyza...*, s. 21–22.

¹⁰ J. Mucha, *Czy znowelizowane przepisy...*, s. 213.

sprawach, a właśnie w nich instytucja ta będzie mieć największe znaczenie¹¹. Nie można jednak wykluczyć sytuacji, gdy sporządzony zgodnie z wnioskiem strony zakres uzasadnienia okaże się niewystarczający dla sądu II instancji, który będzie zmuszony poddać analizie materiał zgromadzony w aktach sprawy. Sama ocena stopnia wystarczalności sporządzenia uzasadnienia względem zakresu wynikającego z wniosku może się okazać dla sądu nierzadko czasochłonnym problemem¹².

Postępowanie międzyinstancyjne

W dotychczasowym stanie prawnym postępowanie międzyinstancyjne rozbite było na fazy prowadzone przez dwa sądy: I i II instancji. Sąd I instancji, dysponujący aktami sprawy, przedkładał je sądowi odwoławczemu wraz z apelacją już po dokonaniu wstępnego badania sporządzonego pisma, odrzucając apelacje spóźnione, wadliwe lub niedopuszczalne. Sąd II instancji kontynuował postępowanie międzyinstancyjne. Miało ono charakter kontrolny w stosunku do postępowania przed sądem I instancji, jednak o znacznie szerszym zakresie przez możliwość odniesienia się do sposobu rozpoznania apelacji¹³. Tym samym oba sądy prowadziły dwie niezależne kontrole. Takie ukształtowanie postępowania międzyinstancyjnego według projektodawców prowadziło do niepotrzebnego dublowania czynności, zbędnego obciążenia sądów I instancji oraz dawało pole do rozbieżności ocen co do wystąpienia braków formalnych¹⁴.

Również w literaturze dwufazowy system postępowania międzyinstancyjnego bywał sporadycznie krytykowany jako prawnie ułomny i niewydolny funkcjonalnie¹⁵. Zauważono, że w skrajnych przypadkach takie „przerzucanie się” aktami mogło trwać nawet kilkanaście miesięcy, w trakcie których strona była pozbawiona możliwości realizacji swoich praw¹⁶. Z drugiej strony podkreślano natomiast, że podwójna kontrola ze strony sądów I i II instancji zwiększała prawdopodobieństwo wykrycia wad orzeczeń powstałych wskutek błędów sądu, a więc w większym stopniu gwarantowała rzetelną ocenę dopuszczalności i prawidłowości apelacji¹⁷.

Ze względu na dostrzeżone niedoskonałości ustawodawca zdecydował się na zmianę postępowania międzyinstancyjnego, do czego doszło przez uchylene

---

¹¹ Uzasadnienie projektu, s. 72.

¹² J. Mucha, *Czy znowelizowane przepisy...*, s. 210.

¹³ T. Zembrzusi, *Dokąd zmierza apelacja w postępowaniu cywilnym*, „Przegląd Sądowy” 2019, nr 7–8, s. 53.

¹⁴ Uzasadnienie projektu, s. 79.

¹⁵ A. Bąk, A. Gołębiowska, *Niektóre zagadnienia wstępnego postępowania apelacyjnego w sprawie cywilnej [w:] Jus et remedium. Księga jubileuszowa Profesora Mieczysława Sawczuka*, red. A. Jakubecki, J.A. Strzępka, Warszawa 2010, s. 50 i n.

¹⁶ M. Śladkowski, *Apelacja i zażalenie w postępowaniu cywilnym po zmianach dokonanych ustawą z dnia 4 lipca 2019 r.*, „Roczniki Administracji i Prawa” 2020, nr 4, s. 181–201.

¹⁷ T. Zembrzusi, *Dokąd zmierza...*, s. 54.

art. 370 k.p.c. oraz wprowadzenie zmian do treści przepisów art. 371 k.p.c. i 373 § 1 k.p.c. Na skutek wprowadzonych zmian postępowanie międzyinstancyjne zostało skoncentrowane w sądzie II instancji¹⁸. Zgodnie bowiem z art. 373 § 1 k.p.c. kontroli apelacji pod kątem dopuszczalności, terminowości i wymagań formalnych dokonuje wyłącznie sąd II instancji¹⁹. Rola sądu I instancji została natomiast ograniczona jedynie do niezwłocznego przekazania akt sprawy sądowi II instancji (art. 371 k.p.c.). Z powyższą zmianą koresponduje regulacja postępowania sądu II instancji w przypadku wniesienia apelacji bezpośrednio do tego sądu. Wówczas nie ma już potrzeby przesyłania apelacji sądowi I instancji, wystarczy bowiem jedynie zawiadomić go o wniesieniu apelacji oraz zażądać przedstawienia akt sprawy. Powodu wprowadzonej w tym zakresie nowelizacji upatruje się w odciążeniu sądów, zwłaszcza wielkomięjskich, w których każda czynność obrotu pocztowego zabiera około miesiąca, a czasem nawet kilka miesięcy.

Spoglądając na powyższe zmiany z perspektywy przyspieszenia i usprawnienia postępowania apelacyjnego, należy w pierwszej kolejności stwierdzić, że powierzenie sądowi II instancji wyłącznej kompetencji do kontroli szeroko rozumianej dopuszczalności apelacji powinno skrócić czas upływający od momentu wniesienia apelacji do sądu I instancji do chwili jej wpływu do sądu II instancji. Zmiana ta ma zatem realną szansę na skrócenie postępowania międzyinstancyjnego. W literaturze zgłasza się jednak wątpliwości odnośnie do wpływu tych zmian na przyspieszenie postępowania apelacyjnego w ogólności. Zauważa się w szczególności, że o ile nie zmieni się liczba wnoszonych apelacji, strona na wyznaczenie rozprawy apelacyjnej najprawdopodobniej będzie musiała czekać tyle samo czasu ile dotychczas, chyba że w apelacji nie złoży wniosku o przeprowadzenie rozprawy, a sąd II instancji rozpozna sprawę na posiedzeniu niejawnym (art. 374 k.p.c.)²⁰.

Co więcej, przyjęcie powyższych rozwiązań oznacza przeniesienie ciężaru podejmowania wszystkich czynności kontrolnych na sądy II instancji, co może mieć negatywny wpływ na czas rozpoznania apelacji. Projektodawca starał się co prawda zapobiec nadmiernemu obciążaniu sądów II instancji przez powierzenie kompetencji do wykonywania czynności związanych z nadaniem biegu apelacji również referendarzom sądowym (art. 372 § 2 k.p.c.). Założono bowiem, że przyznanie referendarzom sądowym uprawnień do dokonywania kontroli przesłanek skutecznego wniesienia apelacji jest możliwe, gdyż czynności te nie stanowią wymiaru sprawiedliwości, a tylko formę ochrony prawnej²¹. Z punktu widzenia sprawności całokształtu postępowania rozwiązanie takie zasługuje na pozytywną ocenę, gdyż odciąża ono sędziów od czynności o charakterze proceduralnym, zaś

¹⁸ J. Mucha, *Czy znowelizowane przepisy...*, s. 216.

¹⁹ M. Manowska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I, red. A. Adamczuk, P. Prus, M. Radwan, M. Sieńko, E. Stefańska, M. Manowska, Warszawa 2020, s. 1103 i n.

²⁰ K. Drozdowicz, *Czy uchylene art. 370 KPC przyspieszy rozpoznawanie spraw przed sądami II instancji?*, „Monitor Prawniczy” 2019, nr 4, s. 220.

²¹ Uzasadnienie projektu, s. 80.

ewentualna skarga na postanowienie referendarza rozpatrywana powinna być szybciej niż zażalenie na postanowienie sądu I instancji²². Warto jednak w tym miejscu zwrócić uwagę na to, że możliwość osiągnięcia zakładanych założeń wydaje się problematyczna z punktu widzenia małej liczby stanowisk referendarskich w sądach II instancji. Jak słusznie zauważa bowiem K. Drozdowicz, jeżeli stan zatrudnienia referendarzy w sądach apelacyjnych i okręgowych nie ulegnie zmianie, art. 372 § 2 będzie miał charakter blankietowy²³.

Zmiany w treści apelacji

Zdaniem projektodawcy przyspieszeniu biegu postępowania mają służyć także zmiany w obszarze regulacji warunków formalnych apelacji. W tym zakresie zmiana uległa dotychczasowa treść art. 368 k.p.c., którą w szczególności uzupełniono o nowe jednostki redakcyjne, tj. § 1¹–1³.

Jedną ze zmian w treści art. 368 k.p.c. sprowadza się do pominięcia w § 1 pkt 4 fragmentu „oraz wykazanie, że ich powołanie w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji nie było możliwe albo, że potrzeba powołania się na nie wynikła później”, który powiązany dotychczas był z powoływaniem w apelacji nowych faktów lub dowodów. Wymóg ten został przeniesiony do dodanego na mocy nowelizacji § 1² z tą jednak różnicą, że przepis ten wskazuje, iż apelujący ma uprawdopodobnić, a nie wykazać, że powołanie nowych faktów lub dowodów przed sądem I instancji nie było możliwe albo potrzeba ich powołania wynikła później. Istotą tego przepisu jest wymaganie uprawdopodobnienia okoliczności, które dotąd wymagały wykazania. Określa on zatem stopień dowodu wymagany od apelanta, który jest niezbędny do dopuszczenia nowego materiału procesowego²⁴. Zmiany tej nie należy jednak odbierać jako zmiany o charakterze merytorycznym, gdyż również na gruncie poprzedniego stanu prawnego przyjmowano, że obowiązek wykazania wspomnianych okoliczności oznacza, że strona powinna co najmniej uprawdopodobnić ich wystąpienie²⁵. W obecnym stanie prawnym, podobnie jak dotychczas, można zatem przekonać sąd o istnieniu przesłanki nowości bez konieczności sięgania po sformalizowane dowody²⁶.

Kolejną zmianą w treści art. 368 k.p.c. jest wprowadzenie do wymogów formalnych apelacji obowiązku wskazania przez skarżącego w zarzutach co do podstawy

---

²² *Ibidem*.

²³ K. Drozdowicz, *Czy uchylene...*, s. 220.

²⁴ P. Rylski, *Zmiany w przepisach o postępowaniu apelacyjnym w świetle modelu apelacji cywilnej*, „Polski Proces Cywilny” 2020, nr 1, s. 119–142.

²⁵ A. Kościółek, *Regulacja prawna apelacji w świetle nowelizacji KPC*, „Monitor Prawniczy” 2019, nr 21, s. 1157.

²⁶ M. Kłos [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II: *Komentarz do art. 205¹–424¹²*, red. A. Marciniak, Warszawa 2019, s. 908.

faktycznej rozstrzygnięcia faktów ustalonych przez sąd I instancji niezgodnie z rzeczywistym stanem rzeczy lub istotnych dla rozstrzygnięcia faktów nieustalonych przez sąd I instancji (art. 368 § 1¹ k.p.c.). Jak słusznie zauważa się w literaturze, powyższa zmiana, mimo możliwości usprawnienia postępowania, może spowodować trudność dla strony we właściwym rozeznaniu i oznaczeniu tych faktów w treści apelacji²⁷. Można wątpić, czy nowe wymagania formalne będą mogły spełnić osoby niezastępowane w postępowaniu apelacyjnym przez profesjonalnego pełnomocnika²⁸.

Jeżeli zaś chodzi o dodany na mocy nowelizacji art. 368 § 1³ k.p.c., przepis ten ma charakter techniczny. Powołując fakt wykazany dowodem utrwalonym za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk, apelujący ma obowiązek oznaczyć część zapisu dotyczącego tego faktu. Mimo że z uzasadnienia wynika, że chodzi o dowody utrwalone za pomocą protokołu elektronicznego, analiza przepisów postępowania cywilnego o postępowaniu dowodowym jednoznacznie wskazuje, że zastosowanie art. 368 § 1³ k.p.c. ma szerszy zakres. Dotyczy również dowodów, o których mowa w art. 308 k.p.c., a zatem dokumentów zawierających zapis obrazu, dźwięku albo obrazu i dźwięku²⁹. Wprowadzoną zmianę należy oceniać pozytywnie z perspektywy przyspieszenia postępowania, gdyż sąd łatwiej odnajdzie właściwy dowód w nagraniu, unikając odsłuchiwania nierzadko wielu godzin nagrań niewiązanych się z zarzutami apelacji. Jak słusznie zauważa ustawodawca, strona, która powołuje taki fakt, wie już, w której części zapisu znajduje się odnośny fragment, skoro na podstawie tego faktu wniosła apelację. Wymóg wykazania go nie obciąża nadmiernie strony, a uwolni sąd odwoławczy od sporej ilości zbytecznych wysiłków³⁰. Powyższa modyfikacja koresponduje z realizacją postulatów szybkości i sprawności postępowania sądowego, a ponadto służy przeciwdziałaniu jego przewlekłości³¹.

Rozpoznanie apelacji na posiedzeniu niejawnym

Zdaniem projektodawców przyspieszeniu postępowania drugoinstancyjnego służyć mają także zmiany w zakresie forum procedowania sądu odwoławczego. Uznano bowiem, że dotychczasowa możliwość rozpoznania apelacji na posiedzeniu niejawnym, ograniczona do przypadków cofnięcia pozwu, cofnięcia apelacji oraz nieważności postępowania, nie jest wystarczająca. W efekcie na wzór

---

²⁷ J. Mucha, *Czy znowelizowane przepisy...*, s. 215.

²⁸ T. Ereciński, *Apelacja w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2020, s. 60–66.

²⁹ M. Kłos [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II: *Komentarz do art. 205¹–424¹²*, red. A. Marciniak, Warszawa 2019, s. 909.

³⁰ Uzasadnienie projektu, s. 81.

³¹ G. Kamiński, *Zmiany w postępowaniu odwoławczym w związku z reformą KPC*, Warszawa 2019, s. 4.

obowiązującego od 8 września 2016 r. w postępowaniu w I instancji art. 148¹ § 1 k.p.c. poszerzono możliwość rozpoznania apelacji przez sąd odwoławczy na posiedzeniu niejawnym. Projektodawca wyszedł bowiem z założenia, że skoro wprowadzono do postępowania pierwszoinstancyjnego możliwość rozpoznawania spraw na posiedzeniu niejawnym, to zastosowanie takiego rozwiązania jest tym bardziej możliwe w postępowaniu drugoinstancyjnym.

Powołując się na doświadczenie praktyczne płynące z orzecznictwa sądów odwoławczych, projektodawca rozszerzył dopuszczalne granice rozpoznania apelacji na posiedzeniu niejawnym o przesłankę obejmującą brak konieczności przeprowadzenia rozprawy, pozostawiając ocenę tej kwestii uznaniu sądu (art. 374 zd. 1 k.p.c.). Rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym jest przy tym niedopuszczalne, jeżeli strona w apelacji lub odpowiedzi na apelację złożyła wniosek o przeprowadzenie rozprawy (art. 374 zd. 2 k.p.c.). Jeżeli jednak cofnięto pozew lub apelację lub zachodzi nieważność postępowania, procedowanie na posiedzeniu niejawnym jest możliwe niezależnie od ewentualnego wniosku o przeprowadzenie rozprawy (art. 374 zd. 2 *in fine* k.p.c.). Sprawa podlega rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym również wtedy, gdy zachodzi konieczność odrzucenia apelacji, albo w wypadku określonym w art. 391 k.p.c., a więc w przypadku rozpoznania apelacji od wyroku oddalającego pozew oczywiście bezzasadny. Projektodawca zapewnia, że merytoryczne rozpoznanie spraw na tym nie ucierpi, gdyż strony często nie stawiają się na rozprawy odwoławcze, a jeżeli się stawiają, to większość rozpraw odwoławczych sprowadza się tylko do podtrzymania apelacji przez jedną stronę i wniosku o jej oddalenie z drugiej strony, a motywacją stawienia się na rozprawie bywa tylko groźba obciążenia kosztami procesu³².

Z uzasadnienia projektu nowelizacji wynika, że wprowadzone zmiany w sposób oczywisty mają się przyczynić do przyspieszenia postępowania odwoławczego. *Prima facie* mogłoby się wydawać, że odstąpienie od wyznaczenia rozprawy rzeczywiście może wpłynąć na szybsze rozpoznanie apelacji, tym bardziej że zgodnie z art. 367 § 3 zd. 2 k.p.c. na posiedzeniu niejawnym sąd orzeka w składzie jednego sędziego. Należy mieć jednak na uwadze to, że w wypadku wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym ustawa wymaga składu trzyosobowego (art. 367 § 3 zd. 2 *in fine* k.p.c.). To zaś może sprawić, że wprowadzona na mocy nowelizacji zmiana forum rozpoznania apelacji w praktyce nie spełni pokładanych w niej oczekiwań, a to z racji występujących w niektórych sądach problemów co do ustalenia obsadzenia za pomocą systemu losowania składu trójkowego w taki sposób, by możliwe było ustalenie dogodnego dla wszystkich sędziów terminu posiedzenia. Może się bowiem okazać, że teoretycznie niewymagające zbyt wielkiego nakładu czasu wyznaczenie posiedzenia niejawnego w celu rozpoznania apelacji, tak by zapewnić uczestniczenie w nim wszystkich sędziów bez zakłócania wykonywania przez nich obowiązków w innych sprawach, okaże się zabiegiem skomplikowanym,

---

³² *Ibidem*, s. 81.

a w konsekwencji czas trwania postępowania będzie tak samo długi, jak byłby w przypadku wyznaczenia rozprawy³³.

Na marginesie powyższych uwag należy podkreślić że postępowanie apelacyjne ma charakter merytoryczny. W związku z tym objęte jest ono konstytucyjnie gwarantowaną zasadą jawności postępowania sądowego w takim samym stopniu jak postępowanie pierwszoinstancyjne. Jak zauważa A. Kościółek, wprowadzone rozwiązanie jest więc odstępstwem od tej zasady i jako takie nie znajduje wystarczającego uzasadnienia w charakterze tego postępowania³⁴. Z kolei M. Michalska-Marciniak uważa, iż brak jest jakiegokolwiek zagrożenia dla jawności, zarówno zewnętrznej, jak i wewnętrznej postępowania, skoro to sama strona ma decydujący głos w kwestii, czy „życzy sobie” przeprowadzenia rozprawy. Jej wniosek w tym zakresie jest dla sądu wiążący i nie podlega merytorycznej ocenie³⁵.

Apelacja od wyroku oddalającego powództwo oczywiście bezzasadne

Na odrębną uwagę zasługuje art. 391¹ k.p.c. dodany do przepisów kodeksu w celu przyspieszenia i usprawnienia postępowania odwoławczego w ramach szerszej regulacji związanej z uproszczonym trybem rozpoznania sprawy z powództwa oczywiście bezzasadnego. W przypadku wniesienia apelacji od wyroku wydanego w trybie art. 191¹ k.p.c. postępowanie odwoławcze odbywa się na podstawie maksymalnie uproszczonych zasad, takich jak: możliwość rozpoznania apelacji na posiedzeniu niejawnym niezależnie od zwykle wymaganych do tego przesłanek, możliwość odstąpienia od czynności przygotowujących apelację do rozpoznania, ograniczenie zakresu rozpoznania apelacji do ustalenia, czy powództwo rzeczywiście jest oczywiście bezzasadne, wydanie wyłączenie orzeczenia kasatoryjnego w przypadku uznania apelacji za zasadną, ograniczenia uzasadnienia wyroku sądu II instancji w przypadku podzielenia oceny sądu I instancji, doręczenie wyroku sądu II instancji z uzasadnieniem tylko powodowi³⁶. Z uzasadnienia projektu nowelizacji wynika, że uproszczenie postępowania w II instancji powinno doprowadzić do tego, że apelacja od wyroku oddalającego powództwo oczywiście bezzasadne będzie rozpoznawana w zasadzie „od ręki”, przy czym czas ten zależy ma od obciążenia konkretnego sądu odwoławczego, choć zasadnie można się spodziewać, że zamknie się on w kilku dniach³⁷.

---

³³ J. Mucha, *Czy znowelizowane przepisy...*, s. 2018.

³⁴ A. Kościółek, *Zasada jawności w sądowym postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2018, s. 508 i n.

³⁵ M. Michalska-Marciniak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. I, red. T. Zembrzusi, Warszawa 2020, s. 847–848.

³⁶ Uzasadnienie projektu, s. 37.

³⁷ *Ibidem*.

Dążenia projektodawcy do przyspieszenia i usprawnienia postępowania w związku z powództwem oczywiście bezzasadnym, choć pozornie słuszne, w literaturze budzą wątpliwości co do ich praktycznego zastosowania³⁸.

Nieprecyzyjne określenie *powództwo oczywiście bezzasadne* stawia sędziów przed koniecznością dokonania wnikliwej i trudnej oceny, czy dany przypadek wypełnia treścią ten zwrot. Można się spodziewać, że taka ocena nie będzie „zamykać się w kilku dniach”. Należy również podkreślić, że brak wypracowanego katalogu przypadków wypełniających treścią zwrot *powództwo oczywiście bezzasadne* może powodować odmiennosc oceny sędziów sądu I i II instancji co do oczywistej bezzasadności powództwa. W przypadku, gdy sąd II instancji na skutek rozpoznania apelacji uzna, że powództwo nie jest oczywiście bezzasadne, sprawa ponownie trafi do sądu I instancji, gdzie na podstawie art. 386 § 5 k.p.c. rozpatrywać ją będzie sąd w tym samym składzie. Opisywany mechanizm uważany jest w literaturze za instrument „karania” sędziów za popełnione błędy przez konieczność pochylenia się ponownie nad daną sprawą³⁹. Może to spowodować, że sędziowie sądów I instancji wobec obaw o należytą ocenę „oczywistości” bezzasadności oraz jej konsekwencje w postaci uchylecia postępowania i przekazania do ponownego rozpoznania będą woleli kierować sprawę na rozprawę niż korzystać z regulacji określonych w art. 191¹ k.p.c. Konsekwencją takich rozwiązań może być marginalizacja tego przepisu.

Należy przy tym pamiętać, że z uwagi na art. 191¹ k.p.c., na podstawie którego sąd I instancji rozstrzyga sprawę bez jej rozpoznania, ponowne rozpoznanie sprawy w I instancji na skutek uchylecia wyroku i przekazania sprawy przez sąd II instancji będzie w zasadzie musiało zachodzić od podstaw⁴⁰. W konsekwencji postępowanie, odwrotnie do zamierzonego celu projektodawcy, ulegnie wydłużeniu o ponowne postępowanie przed sądem I instancji⁴¹.

Przeprowadzenie dowodu przez sędziego wyznaczonego

W zamierzeniu ustawodawcy do przyspieszenia postępowania przed sądem odwoławczym powinno się przyczynić także katalogu poszerzenie sytuacji, w których sąd może zlecić przeprowadzenie dowodu sędziemu wyznaczonemu. Zgodnie z zasadami ogólnymi sąd orzekający zleca przeprowadzenie dowodu jednemu ze swoich członków (sędzia wyznaczony) albo innemu sądowi (sąd wezwany) w wypadkach, gdy przeprowadzeniu dowodu przed sądem orzekającym sprzeciwia się charakter dowodu albo przez wzgląd na poważne niedogodności lub niewspółmierność kosztów w stosunku do przedmiotu sporu (art. 235 § 1 k.p.c.). Nowelizacja uzupełnia

---

³⁸ J. Mucha, *Czy znowelizowane przepisy...*, s. 220–221.

³⁹ T. Zembrzusi, *Dokąd zmierza...*, s. 60.

⁴⁰ J. Mucha, *Czy znowelizowane przepisy...*, s. 221.

⁴¹ *Ibidem*.

katalog sytuacji z art. 235 § 1 k.p.c., w których może nastąpić przeprowadzenie dowodu przez sędziego wyznaczonego, wprowadzając możliwość zlecenia przeprowadzenia dowodu sędziemu wyznaczonemu, również gdy przyczyni się to do przyspieszenia postępowania.

Wprowadzoną regulację należy ocenić w sposób pozytywny z perspektywy przyspieszenia postępowania, gdyż przeprowadzenie niektórych dowodów nie wymaga udziału pełnego składu sędziowskiego. Jak słusznie wskazano w uzasadnieniu nowelizacji, dowód może przeprowadzić jeden z nich, a dwaj pozostali mogą się zająć czynnościami w innych sprawach⁴². Powyższa regulacja jest jednak wyjątkiem od zasady przeprowadzania postępowania dowodowego przed sądem orzekającym i w związku z tym nie może być interpretowana rozszerzająco⁴³.

Podsumowanie

Reasumując, ustawodawca wprowadza szereg zmian o daleko idących konsekwencjach – zarówno dla sądów obu instancji, jak i dla stron postępowania⁴⁴, mających doprowadzić do skrócenia czasu rozpoznawania sprawy w postępowaniu drugoinstancyjnym i usprawnienia pracy sądów. Część z tych rozwiązań już teraz zasługuje na aprobatę (np. możliwość zlecenia przeprowadzenia dowodu sędziemu wyznaczonemu), pozostała część nie poddaje się jednak tak jednoznacznej ocenie (np. przeniesienie postępowania międzyinstancyjnego do sądu II instancji). Pełna ocena znowelizowanych przepisów będzie możliwa dopiero w praktyce ich stosowania.

Mimo dobrej woli ustawodawcy w dążeniu do poprawy jakości postępowań sądowych wprowadzone zmiany charakteryzuje pewna przypadkowość. Brakuje spójnej i kompleksowej wizji, opartej na mocnych podstawach teoretycznych i wiarygodnych badaniach statystycznych⁴⁵.

Bibliografia

Bąk A., Gołębiowska A., *Niektóre zagadnienia wstępnego postępowania apelacyjnego w sprawie cywilnej* [w:] *Jus et remedium. Księga jubileuszowa Profesora Mieczysława Sawczuka*, red. A. Jakubecki, J.A. Strzępka, Warszawa 2010.

⁴² Uzasadnienie projektu, s. 82.

⁴³ M. Wójcik [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do wybranych przepisów nowelizacji 2019 r.*, red. A. Jakubecki, Warszawa 2019, s. 580–615.

⁴⁴ M. Klonowski, *Kierunki zmian postępowania cywilnego w projekcie Ministra Sprawiedliwości ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z 27.11.2017 r. – podstawowe założenia, przegląd proponowanych rozwiązań oraz ich ocena*, „Polski Proces Cywilny” 2018, nr 2, s. 180–205.

⁴⁵ T. Zembrzuski, *Dokąd zmierza...*, s. 65.

- Drozdowicz K., *Czy uchylene art. 370 KPC przyspieszy rozpoznawanie spraw przed sądami II instancji?*, „Monitor Prawniczy” 2019, nr 4.
- Ereciński T., *Apelacja w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2020.
- Góra-Błaszczkowska A., *Ekspertyza na temat projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw – druk sejmowy nr 3137*, Warszawa 2019.
- Kamiński G., *Zmiany w postępowaniu odwoławczym w związku z reformą KPC*, Warszawa 2019.
- Klonowski M., *Kierunki zmian postępowania cywilnego w projekcie Ministra Sprawiedliwości ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z 27.11.2017 r. – podstawowe założenia, przegląd proponowanych rozwiązań oraz ich ocena*, „Polski Proces Cywilny” 2018, nr 2.
- Kłos M. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II: *Komentarz do art. 205¹–424¹²*, red. A. Marciniak, Warszawa 2019.
- Kościółek A., *Regulacja prawna apelacji w świetle nowelizacji KPC*, „Monitor Prawniczy” 2019, nr 21.
- Kościółek A., *Zasada jawności w sądowym postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2018.
- Manowska M. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I, red. A. Adamczuk, P. Prus, M. Radwan, M. Sieńko, E. Stefańska, M. Manowska, Warszawa 2020.
- Michalska-Marciniak M. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. I, red. T. Zembrzusi, Warszawa 2020.
- Mucha J., *Czy znowelizowane przepisy o apelacji przyczynią się do przyspieszenia i usprawnienia postępowania?* [w:] *Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego z 4.7.2019 r. w praktyce*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, R. Flejszar, M. Malczyk, Warszawa 2020.
- Rylski P., *Zmiany w przepisach o postępowaniu apelacyjnym w świetle modelu apelacji cywilnej*, „Polski Proces Cywilny” 2020, nr 1.
- Śladkowski M., *Apelacja i zażalenie w postępowaniu cywilnym po zmianach dokonanych ustawą z dnia 4 lipca 2019 r.*, „Roczniki Administracji i Prawa” 2020, nr 4.
- Wójcik M. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do wybranych przepisów nowelizacji 2019*, red. A. Jakubecki, Warszawa 2019
- Zembrzusi T., *Dokąd zmierza apelacja w postępowaniu cywilnym*, „Przegląd Sądowy” 2019, nr 7–8.

Streszczenie

Tematem niniejszego opracowania jest analiza mechanizmów przyspieszenia i usprawnienia postępowania apelacyjnego. Problematykę tę omówiono w artykule w świetle zmian legislacyjnych wprowadzonych na mocy ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw. Z uzasadnienia projektu tej ustawy wynika bowiem, że celem nowelizacji jest przyspieszenie i usprawnienie postępowania cywilnego w ogólności, w szczególności zaś przyspieszenie oraz usprawnienie postępowania drugoinstancyjnego. Analizie poddano zmiany dotyczące uzasadniania wyroku sądu I instancji, zmiany dotyczące postępowania międzyinstancyjnego, zmiany w treści apelacji, rozszerzenie dopuszczalności rozpoznania apelacji na posiedzeniu niejawnym, wprowadzenie uproszczonego trybu rozpoznania apelacji od wyroku oddalającego powództwo oczywiście bezzasadne oraz poszerzenie sytuacji, w których sąd może zlecić przeprowadzenie dowodu sędziemu wyznaczonemu.

Słowa kluczowe: apelacja, nowelizacja, postępowanie cywilne

EXPEDITING AND IMPROVING THE APPEAL PROCEDURE IN THE LIGHT OF AMENDING ACT OF JULY 2019

Summary

The study presents the analysis of expediting and improving mechanisms of the appeal proceedings. This issue is discussed in the article in the light of legislative changes introduced under the Act of July 2019 Amending the Act Civil Procedure Code and Certain Other Acts. From the justification for the bill, it follows that the primary purpose of the amendment is to expedite and improve judicial proceedings in civil cases, whilst particularly expediting and improving an appeal to the court of second instance. The analysis covers the changes in the judgement justification of the court of first instance, changes in proceedings between the first and the second instance, changes in the appeal content, extending the admissibility of examining an appeal in closed session (in camera), introducing a simplified procedure for examining an appeal against a judgement dismissing a claim as manifestly unfounded as well as extending the situations in which the court may order a designated judge to take evidence.

Keywords: appeal, amendment, civil proceedings